

Неприпустимість залучення освітян до чергувань в укриттях без їх згоди на переведення до об'єктів цивільного захисту

ЦК Профспілки працівників освіти і науки України інформує про законодавчі норми залучення вчителів та інших працівників закладів освіти до чергувань в укриттях під час воєнного стану без їх добровільної згоди на переведення до об'єктів цивільного захисту.

Указом Президента України від 24.04.2022 № 64/2022 в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року та його продовжено Указом Президента України від 1.05.2023 № 254/2023 з 05 години 30 хвилин 20

травня 2023 року строком на 90 діб.

Відповідно до статті 64 Конституції України в умовах воєнного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод громадян із зазначенням строку дії цих обмежень.

Згідно з пунктом 3 Указу № 64/2022 у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Щодо забезпечення функціонування таких захисних споруд, як укриття, у закладах освіти варто відзначити наступне.

Порядок створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту затверджено постановою КМУ від 10.03.2017 № 138.

Згідно з пунктом 9 Порядку № 138 утримання фонду захисних споруд у готовності до використання за призначенням здійснюється їх балансоутримувачами. За пунктом 3 Порядку № 138 – балансоутримувачі захисних споруд – власники, користувачі, юридичні особи, на балансі яких перебувають захисні споруди.

Згідно з пунктом 10 Порядку № 138 балансоутримувач забезпечує утримання захисних споруд та інших споруд, що повинні використовуватися для укриття населення, а також підтримання їх у стані, необхідному для приведення у готовність до використання за призначенням відповідно до вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд.

Згідно з пунктом 6 статті 25 Закону України «Про освіту» обов'язки щодо забезпечення утримання та розвитку матеріально-технічної бази закладу освіти здійснює його засновник.

Тож стосовно комунальних закладів загальної, позашкільної, дошкільної освіти та ведення обліку споруд, опікуватися захисними спорудами мають балансоутримувачі захисної споруди – власники захисної споруди або юридична особа, яка утримує її на балансі, тобто засновники закладів освіти.

Вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 9.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» (далі – наказ № 579).

Питання організації заходів з утримання, експлуатації та обслуговування захисних споруд регулюються нормами розділу VI Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом № 579.

Згідно з пунктом 1 підрозділу 1 Вимог наказу № 579 суб'єкти господарювання (балансоутримувачі) незалежно від форми власності створюють об'єктові формування

цивільного захисту з обслуговування захисних споруд або призначають осіб, відповідальних за обслуговування та експлуатацію фонду захисних споруд.

Тож оскільки балансоутримувачами комунальних закладів освіти є органи місцевого самоврядування, тому ці органи мають створити відповідні об'єктові формування цивільного захисту та/або призначити осіб цивільного захисту, відповідальних за укриття.

Згідно з Порядком утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту, затвердженим постановою КМУ від 9.10.2013 № 787 далі – пост. № 787), об'єктові формування цивільного захисту утворюються суб'єктами господарювання, у яких працюючий персонал становить понад 50 осіб та які володіють транспортною, будівельною, комунальною, медичною, пожежною та іншою спеціальною технікою і відповідають певним умовам.

Заклади освіти такою технікою не забезпечуються, тому утворювати формування цивільного захисту у закладах освіти унеможливлено.

За висновками Освітнього омбудсмена, такі формування утворюються в усіх областях України та органами місцевого самоврядування на території міських, селищних та сільських територіальних громад і визначаються органи управління.

З інформацією про розробку загальної концепції безпеки в освітніх закладах із вимогами щодо сховищ, забезпечення закладів середньої освіти захисними спорудами цивільного захисту, виділення коштів для реалізації проекту можна ознайомитися на сайті МОН.

Відповідно до пункту 7 Порядку № 787 до формувань цивільного захисту **призначаються на добровільній основі працівники суб'єктів господарювання, які здатні за станом здоров'я виконувати роботи в умовах надзвичайної ситуації.** Призначення працівників здійснюється відповідно до укладеного трудового договору суб'єктами господарювання згідно з рішенням про утворення таких формувань.

Згідно з пунктом 8 Порядку № 787 основні завдання формувань цивільного захисту **визначаються з урахуванням наявної спеціальної техніки, майна та підготовлених працівників** і можуть включати відповідні обов'язки, які статтею 54 Закону України «Про освіту», що регулює питання прав та обов'язків педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, не передбачено. Відповідно до пункту 6 статті 54 цього Закону **відволікання педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників від виконання професійних обов'язків не допускається**, крім випадків, передбачених законодавством.

Згідно з пунктом 11 Порядку № 787 **підготовка працівників, яких призначено до складу формувань цивільного захисту, здійснюється на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.**

Відповідно до Вимог наказу № 579 у разі особливого періоду балансоутримувачі фонду захисних споруд (засновники) здійснюють заходи щодо приведення фонду захисних споруд у готовність до використання за призначенням.

Питання трудових відносин в умовах воєнного стану регулюються зокрема Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX (далі - Закон № 2136-IX).

Згідно з частиною 1 статті 3 Закону № 2136-IX у **період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди** (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що ставлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою.

Згідно з частиною 2 статті 3 Закону № 2136-IX у **період дії воєнного стану повідомлення працівника про зміну істотних умов праці та зміну умов оплати праці, передбачених частиною третьою статті 32 та статтею 103 Кодексу законів про працю України, здійснюється не пізніше як до запровадження таких умов.**

Тобто, залучати працівників сфери освіти можливо лише за умови переведення цих працівників на іншу роботу. Адже виконання педагогічним працівником, зокрема вчителем, чи іншим працівником додаткової роботи за межами їх основної роботи буде вважатися порушенням його трудових прав.

Переведення працівників закладів освіти на іншу роботу без їх згоди можливе лише до відповідного формування цивільного захисту в певній громаді та включення цих працівників до такого формування з оплатою не нижче їх середньої заробітної плати.

Щодо залучення до цілодобового чергування працівників закладів освіти у формування цивільного захисту, зокрема в укриття, необхідно дотримуватися вимог законодавства, зокрема частини 1 статті 6 Закону № 2136-IX, згідно з якою нормальна тривалість робочого часу у період дії воєнного стану може бути збільшена до 60 годин на тиждень, але лише для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо).

Згідно з частиною 2 статті 6 Закону № 2136-IX для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо), яким відповідно до законодавства встановлюється скорочена тривалість робочого часу, тривалість робочого часу у період дії воєнного стану не може перевищувати 40 годин на тиждень. Частиною 7 статті 6 цього Закону передбачено, що у разі встановлення нормальної тривалості робочого часу понад норму, встановлену відповідно до законодавства, оплата праці здійснюється у розмірі, збільшеному пропорційно до збільшення норми праці.

Залучення працівників закладів освіти до надурочних робіт, тобто робіт у тому самому закладі, має здійснюватися з дотриманням вимог статей 62, 63, 64 КЗпП України. Надурочними вважаються роботи понад встановлену тривалість робочого дня (статті 52, 53, 61 КЗпП України).

Управління соціально-економічного захисту ЦК Профспілки

21 червня 2023